II. évfolyam. Nagyvárad 1896, szeptember 28. 38-ik szám.

B)

Előfizetési feltételek:

Szétküldéssel helyben vagy vidékre postán:

Egy hóra . . . . . 40 kr.
Negyedévre . . . . 1 frt — kr.
Félévre . . . . . 2 frt — kr.
Egész évre . . . . 4 frt — kr.

Kiadó-hivatal:
Kossuth Lajos-utcza, (Biharmegyei takarékpénztári épület), hova a hirdetések és az előfizetés-díjak küldendők.

Egyes szám ára 8 kr.

HÉTFŐI

ÉRTESITŐ

TARSADALMI HETILAP.

Hirdetések díja:

6 hasábos petitsorért egyszer . 6 kr.
Háromszor és többször . . . . 4 kr.
Nyilttér 4 hasábos petitsorért . 20 kr.
Bélyegdij minden hirdetés és nyilttérért . . . . . 30 kr.
Reclamok soronkint 1 frt.

Szerkesztési iroda:
Kossuth Lajos-utcza (Biharmegyei takarékpénztári épület).

Kéziratok vissza nem küldetnek.

Táviratok.

Képviselő-jelölés.

Nyárád-Szereda, szeptember. 27 (A »H É.« eredeti távirata.) A szabadelvü párt nagy érdeklődés és részvét mellett ma Szálkay Sándor járásbirót jelölte ki képviselőségre Szentiványi Kálmánnal szemben.

A Vaskapu ünnepe.

Orsova, szept. 27. (A „H. É.“ ered. távir.) Orsova teljes diszben várta az uralkodó megérkezését. Tizenhat külön vonaton ezrével érkeztek az idegenek.

A rendkivül impozáns ünnepély külső sikerét féltették a zuhogó esőtől, mely egész éjen át szakadatlanul aláhullott, azonban reggel kiderült és szép idő kedvezett az ünnepségnek.

Szeretett királyunk reggel a templomban misét hallgatott és félnyolczkor roppant nagy tömegtől és nagy társaságtól kisérve a vasuthoz hajtatott Sándor szerb király fogadására.

A vasutnál három negyed óráig cerclet tartott. Sándor megérkeztéig hosszasabban és kitüntetőleg beszélgetett a miniszterekenkivül Szilágyi Dezső házelnökkel és Ludvigh-gal.

Sándor király nyolcz óra után érkezett meg diszes külön vonatán.

A Szent-István renddel volt diszitve, királyunk pedig a fehér sasrendet viselte.

Szivélyesen üdvözölték egymást az uralkodók és megszemlélték a felállitott diszszázadot, mely után Ő Felsége Sándor királynak bemutatta legelőbb Bánffy magyar, aztán Bádeni osztrák miniszterelnököt.

A miniszterek bemutatását semmi hivatalos aktus nem követte, királyunk visszavonult a pazarul diszitett váróterembe és feltüzte a román csillagrendet.

Ez alatt berobogtatott az állomásra Károly, Románia királya, akit nagy éljenzéssel fogadott a közönség.

Királyunk kiséretével elébe ment és megölelték, megcsókolták egymást.

Károly és Sándor királyok el vannak ragadtatva a kitünő rendezéstől és köszönetüket is nyilvánitották Ludvighnak.

Orsova, szept. 27. (A „H. É.“ ered. táv.) A vasuti fogadtatások után a közönség lelkes, szünni nem akaró éljenzése közben a hajóhidhoz vonult a diszes menet.

Elől királyunk Románia fejedelmével, utánuk József főherczeg Sándor szerb királylyal, kisérve Paár és a román főhadsegédek és a miniszterek által.

Midőn a „Ferencz József“ hajóra szálltak, a monitor üdvlövésekkel fogadta a koronás főket és a kiséretet.

A többi vendégek a szomszédos hajókra szálltak fel.

A királyoknak Dániel kereskedelmi miniszter átnyujtotta a Vaskapuról franczia nyelven irt diszes munkát, mit azok szivélyesen megköszöntek.

Féltiz órakor a királyokat szállitó hajó a csatornához érkezett és Dessewffy püspök beszentelő latin imája után ő felsége a „Ferencz József“ hajó virágos kötelét, mely a két part között volt kifeszitve, ketté szakitotta és igy szólt:

A király beszéde.

Ez ünnepélyes pillanatban, mely bennünket egyesit hogy a közjólétnek nagy müvét ünnepeljük, szerencsés vagyok két velünk barátságos viszonyban levő országnak fejedelmeit üdvözölhetni, melyeknek a Duna hullámai által mosott partjai kölcsönös közelségükkel érdekeink közösségét jelképezik. A munkálatok, melyeket a Berlinben összegyült areopag Ausztria-Magyarországra bizott, be vannak fejezve; az utolsó akadályok, melyek a szabad forgalomnak a nagy folyam folyásában utját állották, el vannak háritva, büszke lévén arra a hivatásra, mely nekünk osztályrészül jutott, e csatornát megnyitottnak nyilvánitom, abban a meggyőződésben, hogy ez a nemzetközi érintkezés békés, valamint gyümölcsöző fejlődésének hatalmas lendületet fog adni. Poharamat népeim szerencséjére és boldogságára üritem!

Az uralkodók ezen ünnepélyre készitett három arany serleggel koczintottak, melyben pezsgőbor volt és a közönség viharosan éljenzett.

Dániel kereskedelmi miniszter királyunkat magyarul, a többi uralkodókat franczia nyelven kérte fel az emlékezetes serlegek elfogadására, amiket köszönettel vettek át a koronás fők.

*

A Duna mindkét partján hatalmas zenélés, hurráhzás, éljenzés harsog szüntelen. A kép lélekemelő, nagyszerü.

A megnyitó ünnepély lefolyása után az egész hajóraj visszavonult kiindulási helyére.

A programm többi része is akadálytalanul folyt le és a távozó fejedelmektől rendkivül lelkes éljenekkel búcsuzott el a közönség.

Gyilkos anya.

Budapest, szeptember 27. (A „H. É.“ ered. táv.) Kossuthfalván Steilen Julia asszony kis gyermekét ugy össze-vissza verte, hogy belehalt. A csendőrség a szivtelen anyát letartóztatta.

A „Nagyvárad-városi Árvaház“ ünnepélyes megnyitása.

Nagyvárad, szept. 29.

A város milleniumi esztendejének legszebb, legméltóbb emléke, polgársága humánizmusának apotheozisa, az a monumentális épület ott az „Ujsor“-on, az árváknak az az uj, fényes, kastély-szerü otthona, mely tegnap, vasárnap délelőtt a megnyitás ünnepélyes aktusának szinhelye volt.

Az ünnepélyes közgyülés 11 órakor vette kezdetét, városunk notabilitásainak, illusztris polgárainak, szerepvivő, jótékonyságukról ismert hölgyeinek a jelenlétében.

Ott voltak az igazgató választmány hölgytagjai közül: Sal Ferenczné, Ritoók Zsigmondné, Des Echerolles Kruspér Károlyné, Mezey Vilma, ifj. Schwartz Ábrahámné, Bognár Sándorné, Wechsler Adolfné, ifj. Kohn Sámuelné stb. továbbá dr. Beöthy László főispán, Sal Ferencz kir. tan. polgármester, dr. Hoványi Gyula, Dus László, Bordé Ferencz, dr. Bozóky Alajos, Mezey Mihály, ifj. Rimler Károly, Gerő Ármin, dr. Berkovits Ferencz, dr. Sipos Árpád, Kékuss J. Vidor, dr. Grósz Albert, K. Nagy Sándor, Szokoly Tamás, dr. Baróthy Ákos, Stark Gyula, Huzella Gyula, Beczkay Lajos stb.

Sal Ferencz kir. tan. polgármester az igazgató választmány elnöke nyitotta meg az ünnepélyt, üdvözölve a jelenlevőket; miután röviden utalt arra a lélekemelő momentumra, mely az ünnepélyes közgyülés tárgyát képezi, fölkérte dr. Hoványi Gyula jogtanárt az „Árvaház történetének“ a felolvasására.

Dr. Hoványi Gyula szép, emelkedett hangu s kiváló gonddal megirt történeti vázlatát olvasta föl ezután, melyet egész terjedelmében itt közlünk.

A nagyvárad-városi árvaház történetének vázlata.

Megnyitó ünnepélyen felolvasta:

dr. Hoványi Gyula.

Alkonyodó századunkat sokan a tudomány századának szeretik tekinteni. És nem alap nélkül. Hisz a modern embert, akár a szellemi, akár az anyagi felvirágzásra vessük tekintetünket, az észnek annyi vivmánya veszi körül, hogy igen könnyen vált vérünkké az ész kultusza. „The Knowledge is power“ már-már dogmája a mai kor emberének. A nagy intelligentia előtt föltárulnak a legmagasabb állások szárnyas ajtói. „Mai polgárosodásunk lényege pár szóba foglalható. Uralkodik a realisztikus kutatás a tudomány mezején, a materialisztikus törekvés a gyakorlati életben (Rokitánszky).

Ilyen világnézett mellett kettős örömet szerez, ha az ideálizmus ragyogó sugara áttör a materiálizmus sürü felhőjén, ha a szivnek tettekben jegeczesedett nyilvánulásával találkozunk. Az emberiség jövőjét tekintve pedig megnyugtató, ha korunk tettei által beismeri, hogy mégis csak a szeretet vagyis a tökéletes önfeláldozás a legnagyobb hatalom e világon.

A szeretet diadalát üli ma Szent-László városa.

A Szaniszlók- és Nogálloknak sátoros ünnepük van ma, midőn a szt. László, szt. József, szt. Vincze, szt. Miklós intézetek, gör. kath. finövelde, Hirsch-féle fimenedékház mellett árváink egy szép otthonnal többet vallhatnak magukénak.

A legegészségesebb városrészben, az örökhumánismust megvalósitó kereszténység egyik székesegyházának lábánál, legszebb nyilvános parkunkra tekintve, egyszersmind annak diszéül szolgálva emelkedik ki Nagyvárad városának árvaháza. Hirdetve urbi et orbi, hogy e nemes város feladatának tekinti nemcsak a jó adminisztracziót és a magyar kultura fejlesztését, hanem a humánizmus ápolását is.

Minden emberi intézmény csirája egyes fönkelt gondolkodásu, vagy nemes érzésü ember lelkében keresendő.

Igy ezen árvaház is létrejöttét ilyen férfiaknak köszönheti.

Midőn az 1867. XVII. t. cz. kimondotta, hogy: „Az ország izraelita lakosai a keresztény lakosokkal minden polgári és politikai jog gyakorlására egyaránt jogositottaknak nyilvánittatnak“, városunk nemesen érző izraelita polgárai eme momentuozus törvény emlékének megörökitése czéljából gyüjtést rendeztek egy létesitendő városi árvaház számára.

Ezen szép mozgalomnak eredménye azon 4815 forint volt, melyet az adományozók nevében dr. Pollák Hermann, dr. Grósz Lajos és Farkas Albert N.-Várad város 1868. április 18-án, Lukács György polgármester elnöklete alatt tartott közgyülésnek bemutattak, mely összeg árvaházunk legelső alapját képezé.

És ime, még 3 évtized el sem telt, már fennáll a diszes árvaház, sőt a mai napon magasztos rendeltetését is megkezdi.

Hogy az ige oly hamar testté lőn, az első sorban e város magas szinvonalu törvényhatósági bizottságának és a város élén álló fenkölt gon-

dolkozásu polgármesterének: Sal Ferenczuek az érdeme.

Ugyanis a szegény ügyet szivén hordozó törvényható-ági bjzottság 35000 frt értéket képviselő telket adományozott az árvaház számára. Sal Ferencz polgármester pedig nemes lelkületének sugalmát követve a mint társadalmi téren közszeretet-övezte egyéniségének sulyát latba veté a városi árvaház részére teendő adományok érdekében, ugy hivatali hatáskörében is intézkedései által 4400 frttal gyarapitá az árvaházi alapot.

De ezen összegek, bár tekintélyesek, még sem lettek volna elegendők.

Szerencsénk- és büszkeségünkre Szt. László városa sohasem nélkülözte a tiszta altruizmus által vezérelt férfiakat.

Ilyenek első sorban derék polgárságunk diszes sorából Fábián Lajos, ki 13384 frttal, Végh János, ki 6000 frttal, Rimanóczy Kálmán, ki 5000 frttal, Pollák László, ki 2000 frttal, Novák Gergely, ki 1240 frttal, Kiss Sámuel, ki 1000 forinttal öregbité az árvaházi alapot.

Az egyházfejedelmek illusztris rendjéből Bubics Zsigmond kassai püspök volt váradi kanonok 3000 frtot, Lipovniczky István volt váradi püspök 700 frtot, dr. Schlauch Lőrincz bibornok püspökünk, a magyar katholikus egyház és tudomány e kimagasló alakja 500 frtot, Ipoly Arnold volt váradi püspök és halhatatlan történettudós 200 frtot adományoztak az árvaháznak.

A helybeli pénzintézetek közül a nagyváradi takarékpénztár 3750 frt adománynyal jár elől, a Biharmegyei termény-, ipar- és keresk. Bank pedig 1525 frt adománynyal sorakozik melléje.

Kiemelten előbb kell vala emlitenem, báró Dőry József, Biharvármegye és Nagyvárad város érdemekben gazdag volt főispánja 1200 frttal növelé az alapot.

Végnélkülire nyulna regisztrálásom, ha minden egyes nemes lelkü adakozó nevét fel akarnám sorolni. Az eredmény az, hogy az árvaházi alap 1894. évben 90000 frtot meghaladott.

Tehát a törvényhatósági bizottság 1894. évi junius hó 14-én tartott közgyülésében — a tanács javaslatára — az Ujsoron levő ugy nevezett Sipos féle házat és telket, mely eddig, mint csendőr laktanya volt használva, s mely a város vagyonleltárában 35000 frt értékkel szerepelt — az árvaház részére adományozván: elrendelte, hogy ezen a telken a mostani emeletes épület 48552 frt 94 krral előirányzott költséggel felépittessék, egyszersmind elrendelte, hogy az épités keresztül vitelével Rendes Vilmos mérnök-vállalkozó bizassék meg.

1895. evben az árvaház épitése befejeztetvén elérkezett az időpont, a midőn az rendeltetési czéljaira átbocsátbatónak mutatkozott.

Mindenek előtt gondoskoni kellett az árvaház szabályrendeletéről, mely körvonalozza azon intézkedés-ket, melyek a felveendő árvák létszámára, a felvétel módjaira és az árvák ügyeinek vezetésére vonatkoznak.

A szabályrendelet tervezetét a mult évben Papp János gazdasági tanácsnok és Ragány János főszámvevő elő is terjesztették s a tervezetet csekély módositással a város tanácsa 1895. évi november 11-én, — a törvényhatósági bizottság ugyanazon hó 14-én elfogadta, — f. é. márczius 26-án pedig a m. kir. belügyminiszter megerősitette. Ennek 1. §. és 2. §-sa igy intézkedik: „A város közönsége a városi árvaházat egyelőre 10 fiu és 10 leány, mindkét nemből együtt (20) árva számára felszereli, fentartja azonban a törvényhatóság saját részére a jogot, hogy ezen létszámot időről-időre, nevezetesen pedig a költségvetések tárgyalása alkalmából, felemelhesse, esetleg leszállithassa. Az árvaházba a nagyváradi illetőségü árvák egyelőre 1. §-ban meghatározott létszám keretén belül vallás-különbség nélkül vétetnek fel, ha hitelesen igazoltatik, hogy:

1. teljesen vagyontalanok;

2. sem atyjuk, sem anyjuk életben nincs, illetőleg az életben levő atya vagy anya teljesen munka- és kereset-képtelen;

3. 4-ik eletévüket betöltötték és 12 évnél nem idősebbek;

4. ragályos vagy gyógyithatlan betegségben, szellemi vagy testi fogyatkozásban nem szenvednek s védhimlővel sikeresen beoltattak.“

A törvényhatósági bizottság a jóváhagyott szabály-rendelet alapján az igazgató választmányt következő tagokból alakitotta meg:

Elnök: Sal Ferencz kir. tanácsos, polgármester.

Jegyző: Komlóssy József t. főjegyző.

Tagok: Hivatalaknál fogva: Rácz Mihály főjegyző, Dr. Grám Károly árvaszéki h. elnök, Dús László t. főügyész, Dr. Hoványi Ferencz t. főorvos, Ragány János főszámvevő, Papp János és Darvassy Lajos tanácsnokok.

2. a törvényhatóság kebeléből választattak:

Csák Máté, Gábel Jakab, dr. Hoványi Gyula, Kékuss Vidor, Dr. Molnár Imre, Dr. Sipos Árpád.

3. alapitó tagok: Rimanóczy Kálmán müépitész, Bubics Zsigmond kassai püspök, báró Dőry József v. b. t. t. nyug. főispán, Stark Gyula, a Nagyváradi takarékpénztár képviseletében Hoványi Géza vezérigazgató, a Biharmegyei takarékpénztár képviseletében Fleischakker Gyula vezérigazgató és a Biharmegyei kereskedelmi-, ipar- és terménybitelbank képviseletében dr. Berkovits Ferencz törv. hat. bizottsági tag.

E hó 17-én az igazgató választmány első ülését megtartotta.

Ezen ülésen megalakittatott a női választmány városunk előkelő hölgyeinek következő tagjaiból: Baróthy Sándorné, Bognár Sándorné, dr. Bozóky Alajosné, Des Echerolles Kruspér Sándorné, báró Gerliczy Félixné, Mezey Vilma, Ritoók Zsigmondné, Sal Ferenczné, ifj. Schwarz Ábrahámné és Wechsler Adolfné.

Tehát készen áll az árvaház szervezete is. Áldásos működését várjuk. Turenne 36 csatának győzedelmes vezére azt mondá: „hogy többre becsül egy pohár vizet, melyet a szomjazónak adott, többre minden borostyánnál. (Nogáll: Liliomszálak)

Nem gondolom, hogy tévedek, ha azt állitom, hogy Nagyvárad városa is millenniumi alkotásai között mindenha első sorba helyezendi az árvaház létesitését, mert a humanitárius intézmények olyanok, „mint az arany almák, melyek az örök napon értek be.“ (Grimm.)

Mi pedig, kik bizva bizunk szülővárosunk jövőjében, nem kételkedünk a jövendő nemzedék áldozatkészségében.

Az uj nemzedék kezei alatt ezen árvaház, mint a tropikus világ növényzete, szemlátomást növekedni fog.

És ha ez igy leend — hisz másképen nem is remélhetjük — akkor nekem is szabad az árvaház történetének vázlatát Winckelmann gondolatával olyan koszorunak tekinteni, melyet Szent-László városa polgárságának lábához teszek le, mert képtelen vagyok arra, hogy fejét megkoszoruzhassam.

Vivat, floreat, crescat Civitas Magno-Varadinensis!

*

A kiválóan szép, hatásos felolvasást a közönség lelkesen megéljenezte s Sal Ferencz elnek inditványára egyhangulag jegyzőkönyvi köszönetet szavaztak dr. Hoványi Gyulának.

A közönség Sal Ferencz elnök felszólitására megtekintvén a diszes és teljesen berendezett épületet, fél 12 órakor távozott a lélekemelő ünnepélyről.

HIREK.

* **A szőlősgazdák közgyülése.** A nagyváradi szőlősgazdák tegnap, vasarnap délelőtt 8 órakor a városháza tanácstermében közgyülést tartottak, melynek főtárgya a közeledő szüret határidejének a megállapitása volt. A gyülésen dr. Sipos Árpád elnökölt. Jelenvoltak: Sal Ferencz kir. tan., polgármester, Bordé Ferencz városi tanácsos, egyesületi jegyző, Darvassy Lajos, dr. Ehrlich Ignácz, Heringh Sándor, Füredi László, Justh Sándor, Márkus János hegybiró, Farkas Imre, Schadeberg Béla, Wiener Jakab, Hillinger Lipót, Liebl Gyula, Kaczián Károly, stb.

Sal Ferencz kir. tan., polgármester inditványára az általános szüret idejét október 12-re állapitják meg, de csak jó idő esetére. Azonban, tekintettel egyes korábban érő, s az épen jelenleg uralkodó kedvezőtlen időjárás miatt rothadásnak induló szőlőfajokra, a szüret előleges engedély kikérése nélkül, de bejelentés mellett, előbb is megtartható; de a kedvező időjárás ez esetben is alapföltétel. Ugyancsak Sal Ferencz inditványára határozatilag konstatálják, hogy a millenniumi szőlő-kiállitáson, mely október 1-jén kezdődik, a nagyváradi szőlőgazdák nem vehetnek részt, mert a kiállitandó termésnek már szept. 30-án fönn kellene lenni, a mi — már a szőlőérési viszonyokra való tekintettel is — lehetetlen, a később érkező termeséket pedig a jury nem veszi figyelembe.

Baneth Géza bécsi borkereskedő megkeresésére, ki a szőlőfajokról, a bormenyiségről és az árakról kér részletes informácziókat, a gyülés elhatározta a nevezett czéget a következőkről értesiti: a bormennyiség átlag 2000 hlrre tehető, az átlagos ár hl á 20 frt. A válasz szövegezésével Wiener Jakabot bizták meg.

Miután dr. Sipos Árpád elnök a jegyzőkönyv hitelesitésére Heringh Sándort és Kaczián Károlyt fölkéri, a gyülés 9 órakor véget ért.

* **Megyeri az árvaháznak.** Egy német közmondással kezdjük: „Ende gut, alles gut.“ Az utolsó szinházi előadás rendkivül jól sikerült, amint mondani szokták, erkölcsileg és anyagilag is. Megyeri igazgató annak igazolására, hogy nemcsak mi vele, de ő velünk is meg volt elégedve, Sal Ferencz kir. tanácsos, polgármesternek kezeihez egyszáz forintot fizetett le tegnap a nagyváradi árvaház javára. Köszönjük a figyelmét és jótékonyságát árváink nevében.

* **Társas-vacsora Demetrovitsnál.** A pécsi kamara jelezte, hogy a kolozsvári kongresszusra menet kiszáll Nagyváradon megismerni a *kamarásokat*. Azonban közbejött akadályok miatt csak Záray Károly, titkár érkezett meg, mindamellett kedélyes társasvacsorára gyültek össze a kamara tagjai Demetrovicsnál és igen jól eltöltötték az időt éjfélutánig. A temesvári kamara titkára: Mága is jelen volt a társas-vacsorán. Záray szellemes pohárköszöntőben Janky Antalra, a kamarai elnökök legtiszteletreméltóbb nesztorára ürítette poharát, Janky viszont a kamarai titkárokat éltette, mint akik főtényezői azon érdekköröknek, melyek szolgálatában állanak. Dr. Sarkadi és Mága titkárok a kamarai tagok érdemeit hangsulyozták és azok egészségére ittak.

* **Az állami főreáliskola Arany János-önképzőköre** e hó 26-án tartotta alakuló közgyülését dr. Türr Lajos tanárelnök elnöklete alatt. A tisztikar a következőképen alakult meg: elnök Várkonyi Kálmán VIII. o. t., alnök Guttman Ármin VIII. o. t., főjegyző Markovits Sándor VIII. o. t., könyvtárnok Csete Mihály VII. o. t., pénztárnok Klein Ödön VIII. o. t., ellenőr Kalocsay Rezső VIII. o. t., aljegyző Singer Béla VI. o. t.

* **Vásárra járók figyelmébe.** Székelyhidon az őszi országos vásár a jövő október hó 1-én és 2-án (csütörtökön, pénteken) fog megtartatni. Csütörtökön lesz a baromvásár, pénteken pedig a kirakodó vásár.

* **Szüret, ha bor nincs is.** Igy gondolkodtak az iparos ifjak és tegnap, vasárnap este a „Fekete Sas“-ban rendeztek egy rendkivül sikerült mulatságot. A felvonulás diszes magyar ruhában, a kisbiró szereplése, a próbaházasság stb., de különösen Tunyoghy Vilma kisasszony és Nagy János szavalatai zajos sikert arattak. Sok szép asszony és még több szép leány volt jelen, akiknek névsorát — az asszonyoké térszüke miatt kimaradt — itt közöljük:

Nánásy Erzsike, Junga Erzsike, Junga Juliska, (N.-Szalonta), Grünstein Mariska (Belényes), Veres Vilma, Tunyoghy nővérek, Nagy Giza, Bartha nővérek, Krugstein nővérek, Böszörményi Karolin, Marucs Juliska, Horváth Mariska, Jánossy nővérek, Kiss Mariska, Scheffer Mariska, Bumbera nővérek, Bodnár nővérek, Szakács Piroska, Paliczi Mariska, Graf Jozefin, Kolozsy nővérek, Jakab Juliska, Rácz Veronka, Nánássy nővérek, Sárvári nővérek, Lábassy Etelka, Hegedüs Erzsike, Pápai Mariska, Balcsó nővérek, Kota Mariska.

* **Felolvasási estély tánczmulatsággal.** Az érmihályfalvai „Kereskedő Ifjak Egylete« október hó 3-án tánczmulatsággal egybekötött felolvasó estélyt rendez 1 korona belépti dij mellett. A jövedelem az egylet könyvtára javára fog elszámoltatni. — A nem régen alakult egylet ugyanis azon igen szép czélt tüzte maga elé, hogy nyilvános könyvtárat létesit.

* **Nincsenek árverelők.** A városi bérföldeket most árverelné az árverelő küldöttség, de — miután egy részét már bérbe vették — a még hátralevő földekre alig egy-két árverelő jelent meg. A küldöttség tehát pénteken beszüntette működését s azt csak a közeli napokban folytatja.

A városi árvaház.

Nagyvárad, szept. 28.

Nagyvárad humánisztikus intézmények tekintetében vidéki városaink között az elsők közé tartozik. Bizonyos nemes büszkeség fogja el lelkünket, midőn ezt konstatáljuk, mert annak jelét látjuk a tényben, hogy Nagyvárad polgárai, leányai tudnak áldozni humánisztikus eszmék megvalósitására. Ezt dokumentálja a tegnapi szerény ünnepély is, melylyel egy ujabb humánisztikus intézet nyittatott meg a szegény árva gyermekek számára.

Megtudnók magyarázni magunknak, ha városunk közönsége a humánisztikus téren lanyhaságot tanusitana. Ahol két gazdag püspökség, a hol gazdag káptalan van: ott nem lenne éppen csoda, ha a társadalom ezekre támaszkodva, nem buzgólkodnék annyira, mint ahogy buzgólkodik.

Hála Istennek, e magyarázatra éppen nincs semmi szükség.

A gazdag klérus megteszi a magáét. Ha széttekintünk e városban, éppen nem mondhatjuk, hogy főpapjaink áldozatokat ne hoztak volna ugy a kulturális, valamint a humánisztikai téren.

Ott voltak, ott vannak és ott lesznek főpapjaink bizonyára mindenütt, hol nemes ügyet kell előmozditani. Az ő áldozatkészségük nem hogy elernyesztené, sőt inkább fokozza társadalmunk tevékenységét.

És ez igy van jól.

A főpapság bizonyos tekintetekben kötve hiszi magát s jótékonysága inkább felekezeties irányu, mint nem.

Világért sem vádként hozzuk ezt föl a klérus ellen, mert hiszen felekezeties irányu jótékony intézményeivel szintén társadalmi bajokat gyógyit, társadalmi nyomorokon segit. Ha vádolnánk ezért, nem lenne legkisebb igazságunk se, annyival inkább nem, mivel a klérus tagjai közül sokat tudunk olyanokat, akik a felekezeti szempontok figyelmen kivül hagyásával olyan oltáron is áldoznak, amelynél felekezeti külömbséget nem ismerünk.

A nagyváradi árvaház alapitói között ime ott van Kassa-város nagyérdemü püspöke: Bubics Zsigmond is!

Egyébiránt a most megnyilt árvaház alapja akkor vettetett meg, amikor a zsidók emánczipáczióját törvényhozásunk kimondotta.

Az örömhirre bankettet rendeztek izraelita polgártársaink a „Fekete Sas“-ban s ott inditványozta valaki — ha jól emlékezünk, most már néhai Berkovits Zsigmond orvostudor — hogy a nevezetes esemény alkalmából valamely nemes czélra gyüjtsenek.

Az inditványt tett követte s meg volt az árvaház alapja vetve, mely alap további adományokkal nem egészen három évtized alatt nőtt annyira, hogy a diszes házat föllehetett épiteni s átadni rendeltetésének.

Egyelőre husz árva gyermeket fogad magába az imént megnyilt árvaház. Idővel bizonyára többet. Kezesség erre Nagyvárad-város közönsége, mely annyi szükséges, nemes, jótékony intézményt tudott már eddig létesiteni.

Ne feledjük el, hogy az árvák megmentése magyar nemzetiségi szempontból is mennyire fontos.

Maga ez a szempont — minden mástól eltekintve — elegendő arra, hogy árvaházunkat a közönség nagybecsü oltalmába vegye.

Béke.

Nagyvárad, szept. 25.

A nemzetek legjobbjai fáradoznak azon, hogy béke legyen; hogy megszünjék az öldöklő háboru, a melynek nyomán csak vér és pusztulás támad; hogy véget érjen az örökös harcz és küzdelem, mely évezredek óta annyi millió emberéletet és annyi reményt temetett sirba.

A Béke szelleme régtől fogva van már fölszinen, de sajnos eddig még sohasem emelkedett olyan általános elismerésre, a mely őt kizárólagos uralkodásra erőssé tenné, mert még mindig csak ott tartunk, hogy hangoztatjuk a békét, de nem tartjuk meg.

A nemzetek életében és fejlődésében a béke rendkivül fontos tényező volt mindenkor; de százszor fontosabb, messzebbre ható következményei lennének akkor, ha a béke nem csak olyan irott malaszt volna, hanem általánosan kötelező szabály, a melyet mindenütt meg kellene tartani.

Csak halvány reménye él bennünk ma is különben annak, hogy a béke-gyülések az igazi békét csak egy lépéssel is elő fogják segiteni. Mert nincs annál könnyebb dolog mint gyönyörü szónoklatokat tartani a béke magasztos voltáról és annak rendkivüli horderejéről; ámde, mikor arra kerül a sor, hogy jól van, hát legyen béke, akkor ismét csak ott vagyunk a hol voltunk, hogy t. i a béke csak a papiron van meg.

Ámbár, ki tudja, nem-e virrad fel valamikor az a jobb idő, a mely után annyi nemzedék hiába epekedett. Ma már olyan sok vivmányt értünk el, a miről még egy századdal előbb álmodni sem mertünk, hogy épenséggel nincs kizárva a lehetőség arra nézve, hogy egyszer csak mégis eljön az a rég várt idő, a mikor az ádáz küzdelmek vad fegyvereit sarokba dobják; a katonaságot haza küldik és csend és nyugalom fog uralkodni világszerte.

Az lesz tulajdonképen a Mesiás korszaka! Mennyi rengeteg erő tér ismét vissza a rendes házi és mezei foglalkozásokhoz! Uj életre kelne minden; friss lendület szállana minden felé és mintha megifjodnék és megerősödnék a nemzet: hatalmas arányokban fejlődnék minden, jóllét váltaná föl a nélkülözést és bizonyára rövid idő alatt helyre lennének hozva mind azok az elkövetett hibák, mulasztások, tévedések és ki lenének pótolva azok a hiányok, a melyek ma az állami és általán a közélet minden részén annyira szembetünőleg tárulnak elénk.

. . . Olyan csábitó e kép és annyira káprázatos ez a csak képzeletünkben előfestett jövő, hogy szinte szédül bele az agy, ha tovább akar elmélkedni az általános béke áldásos eredményeiről.

Félbe is hagyjuk, mert annál keserübb a kiábrándulás, ha a valóra tekintünk.

A béke jeleit seholsem látjuk, csak emlegetni halljuk azt szünös-szüntelen.

Ellenben az egész világ fegyverben áll. A nemzetek legjobb erejüket, sokszor még tehetségükön felül is arra forditják, hogy készüljenek a háborura. A kormány-férfiak folytonosan hangoztatják ugyan a békét és a fejedelmek időnként barátságos találkozásokat rendeznek annak bizonyitására, hogy a béke szilárd és háboruról szó sincs.

E mellett azonban a hadi erőt mindig gyarapitják, a békés polgárokat a legnagyobb munka idején fegyvergyakorlatokra hivják be s ennek daczára „béke van“.

A „HÉTFŐI ÉRTESITŐ“ TÁRCZÁJA.

Elveszett tehetségek.

— „Hétfői Értesitő“ eredeti tárczája. —

Irta: **Viky.**

Szabó László (a „Tiszántul« volt szerkesztője) egy érdekes causerie-jében tagadja, hogy az embernek vele született tehetsége volna. Szerinte a tehetséges emberek csak a nevelés, vagy az életviszonyok szerencsés összejátszása folytan lettek azokká. Az emberek egyenlő képességgel születnek mindenre, s a legnagyobb festőmüvész éppen ugy lehetett volna a legpontosabb adóhivatalnok, mint festő.

Hát én nagyon szeretem Szabó Lászlónak az irói egyéniségét, nagyra becsülöm az okosságát és a tudását, de nem tudok megbékülni azzal, hogy olyan kathegorikusan szokta oda vetni sok félig megérlelt gondolatát. Az a priori, őserejü tehetségnek a tagadása legalább is felületes gondolkodásnak lehet az eredménye. Mert ha a tehetséget ugy értelmezzük (pedig lehetetlen másképen értelmezni), hogy: a léleknek nagyobb, feltünő fogékonysága bizonyos dolgok iránt, nagyobb (szellemi) erő-kifejtés bizonyos irányban, világos, hogy okszági összefüggésben van a véralkattal, temperamentummal. Az ember okvetetlenül valamilyen véralkattal születik, s ez a véralkat eredményezi és magyarázza meg a később kifejlődő tehetséget, melyre kétségtelenül nagy befolyással vannak a nevelés, a viszonyok.

Mert hiszen születhetik valaki akármilyen költői tehetséggel, s ha beszélni, vagy csak irni is nem tanult, a tehetségéből nem lesz tehetség. Minden, maga a fizikai létezés is ezer meg ezer reláczióban van — mért izolálhatná magát épen a tehetség.

Szabó azt hozza föl argumentumul, hogy nagy szellemeknek rendszerint (?) közönséges szellemi képességü utódaik vannak (Petőfinek a fia); hát ennek ellenében legyen elég Arany Lászlóra (a ki tökéletesen örökölte atyja elbeszélő talentumát) Duma fils-ra, Stael asszonyra, George Sand-ra stb.-re hivatkozni, a kik mint atyjuk talentumát örökölték át, vagyis velük született a tehetség.

*

Czélzatosan mondtam, hogy az az itélet, mely szerint tehetséges emberek nincsenek, hanem csak jól és rosszul nevelt emberek — fölületes; a nevelés nem hoz létre tehetséget, de ha van, a nevelés hivatása azt kifejteni; — azonban még a legkorrektebb nevelésnél is félreismerhetetlen szerepe van a tehetség megnyilatkozási őserejének.

A megnyilatkozás természetes, az az önkénytelen s rendszerint végletek közt mozog; a nevelési rendszerre tehát itt a szabályozó, fegyelmező, de semmi esetre sem a teremtő szerepe vár. Az ugynevezett „jó fejü“ (rendesen élénk temperamentumu) gyermekeknek a nagyobb fogékonyságát elöidézheti a nevelés, illetve a gyakorlás, de a »jó fej« nem épen tehetséget, legfőlebb gyakorlást, illetve nevelést föltételez.

*

A neveltetés tehát bármely tehetségnek létfeltétele.

Tehetséges ember sokkal több van, mint sem gondolnánk; a nevelés s egyéb invidiális viszonyok azonban csak kivételes esetekben, véletlenül konveniálnak a tehetség kifejlésével. Az ilyen a priori, a fejlődés első állapotában visszamaradt tehetségeket szoktuk mi a mindennapi életben, hol érzéknek, hol hajlamnak, hol természetnek nevezi. Nevezzük bárminek is, nem szabad összetévesztenünk pl. a művészeti ösztönnel a mely passiv, és mindenkiben megvan; a művészeti érzékben megvan még az öntudatnak halvány, fejletlen ajakja, mely pl. o. a művészeti tárgyak szemléleténél a visszahozhatatlanság melankoliájában jelentkezik.

Gyakran megtörténik, hogy a tehetség nem marad vissza a fejlődés kezdetén, de nem fejlődnek

A béke áldásos szelleme tehát csak szépen hangzó frázis, a melyet éppen ugy nem tartanak meg, mint a többi frázisokat. Ez azonban nem szolgál és ne is szolgáljon gátul a béke eszméjének terjesztésében.

Helyes, hogy legyenek, a kik állandóan foglalkozzanak a kérdéssel, hogyan lehetne az örök állandó békét megteremtenni; ha e törekvések csak czéltalan fáradozások maradnak, még akkor sem elveszett munka az, a mit erre forditottak.

A béke Istentől ered, tehát égi erény és áldás. Az embernek, a kit a Teremtő saját képmására alkotott, születésével szerzett joga és kötelessége, hogy legalább megkisérelje, hogy közelebb usson Istenéhez, kinek ereje őt életre hozta.

. . . Élvezettel olvassuk tehát a béke-kongresszuson elmondott magas szárnyalásu szónoklatokat, melyek örömmel jelzik, hogy immár a béke eszméje mindinkább terjed. De egy csöppet sem fogunk csudálkozni azon, ha a delegácziókban ismét több költséget fognak megszavazni a hadseregre azon indokolással, hogy »háborus« jelek mutatkoznak.

*

Hogyan is lehetne szó a nemzetek békéjéről, mikor itt belül is mindenki békétlenkedik. Egymást üzi és nyomja mindenki; ha egyes emberek nem tudnak békében élni, hogyan élhetnének a nemzetek.

Dr. A. Á.

Mivel foglalkoztassák a fegyenczeket.

Nagyvárad, szept. 26

A fegyencz-ipart az ipar rohamos fejlődésének materiális szelleme szülte. Kezdetben a fegyenczeknek a legnagyobb munkákat kellett végezniök, mely a szellemi müködésnek ugyszólván teljes kizárásával pusztán a fizikai erőt juttatta érvényre s ez az intézkedés oly módon vélte elérhetni a czélt, hogy a rabok bünhődését a nehéz munka által még inkább sulyosbitsa. De a büntetés e neme nagyon káros hatásunak bizonyult, mert a rabok legnagyobb része e czélszerütlen munka által elvesztette helyelyesen gondolkozó és kombináló képességét, és ennélfogva a fegyházakból kiszabadult egyének a társadalom terhére, nem pedig hasznára váltak.

Ezt látva az intéző körök, a fegyenczmunkának egy más faja által akartak az előbbi visszás helyzeten segiteni. — A türelem jelszavát tartva szem előtt, egyes időpazarló, komplikáltabb tárgyakat készitettek, melyek vevőre nem találván, nem voltak piaczképesek. Tehát a módszerrel sem értek czélt. Ismét uj eljáráshoz kellett folyamodniok s ezt a külföld mintájára behozott egyszerübb nyerészkedő iparágak üzésében vélték feltalálhatni; de ennek, mint a tapasztalat bizonyitja, káros következményei voltak a kézmüiparra, mert czélszerü iparág a fegyházakban a versenyt tekintve, csak olyan lehet, melyet az országban vagy nem üznek, vagy csak mint gyáripart üznek. Egy gyári iparág fegyházakban kézmüiparként üzve, versenyt nem támaszthat.

De hogy a fegyházak részére megválasztandó iparágaknál a kivánt czélt elérjük, a fősulyt az ennek megfelelő intézkedésekre, a külföldi és különösen az ausztriai áruk forgalmára hazánkban és végre a kiszabadult fegyenczek czélszerü elhelyezésére kell fektetnünk.

A fegyenczek czélszerü foglalkoztatása a legalkalmasabb eszköz ezek szellemi, illetve erkölcsi javitására. Nem szabad azonban szem elől tévesztenünk, hogy a fegyenczek közt erkölcsi elbirálás tekintetében nagy külömbség van, hogy ezek lelkületét ismernünk és ehhez alkalmazkodnunk kell akor, midőn nekik oly czélból adunk munkát, hogy megjavulva térhessenek vissza a társadalomba, s hogy annak használható tagjaivá legyenek.

Ha körül tekintünk ugyanis a börtönök lakói közt és ezt megelőzőleg figyelemmel kisérjük a bünügyeket, a törvényszéki tárgyalásokat, azt tapasztaljuk, hogy a fegyenczek erkölcsileg osztályozhatók és kell őket osztályoznunk, ha azt akarjuk, hogy czéltudatosan járjunk el.

A rabok egyrészét a sors mostoha keze, vagy pedig lobbanékony vérmérséklete vitte arra, hogy átlépve a társadalmi rendszer és jog korlátait, annak intézményeit megsértse, mely hibájáért természetesen a törvény értelmében bünhödnie kell. A fegyenczeknek ez az osztálya erkölcsileg bélyegzett ugyan, de nem romlott és igy könnyen javitható.

A második osztály ellenben romlott, erkölcsten és igy a javitás is nehezebben megy, ezeknél a mikénti foglalkoztatás megválasztása a főtényező.

Tujuk azt, hogy a különféle szinek milyen hatással vannak az ember hangulatára, mely befolyást gyakorolnak egész valójára, elképzelhető tehát, hogy mennyivel inkább kell tekintettel lennünk erre a fegyenczeknél az iparág megválasztása alkalmával, midőn ezeknél a folytonos munka mellett a képzelem, a fantázia ugyis csak nagyon kis mérvben érvényesülhet. A második osztályhoz tartozó rabok, a kiket romlottaknak, erkölcsteleneknek nevezünk, lehetőleg nagyobb szinvegyülékes, figurális munkát dolgozzanak, csak igy jönnek öntudatra, kezdik becsülni önmagukat és ebből kifolyólag a társadalmi rendszert.

Az emlitett első osztályba tartozók részére egyszerübb és könnyebb munkákkal czélt érünk; csak arra kell vigyáznunk, hogy a munka fizikailag ne legyen nagyon fárasztó, mert ennek az illetők szellemi elfásulása lenne következménye.

Felmerült most az a kérdés, hogy gyári iparunk közül melyek lennének a legalkalmasabbak a fegyencz kézmüipar megválasztásában.

A vasipar technikája a gőzerőt nem nélkülözheti, mint kézmü-ipar pedig versenyt támaszt a kisiparral szemben és a legtöbb gyári iparágákkal szintén igy vagyunk. Van azonban egy fiatal és életképes gyári iparág s ez a szövőipar.

A szövő gyári ipar rohamos fejlődése hazánkban a jelentéktelen e nemü kézmüipar előtt elzárta a fejlődés utját, ugy hogy szövő kisiparunk jelenleg nincs; az ezzel való verseny tehát itt teljesen ki van zárva, főleg ha tekintetbe vesszük azt a nagy mennyiségü idegen textilárut, melylyel a külföld, de különösen Ausztria piaczainkat elárasztja: továbbá azt a honi iparunkat bénitó félszeg vámrendszert, mely Ausztriával a versenyt oly annyira megnehezíti, látjuk, hogy ez az iparág az olcsó termelést leginkább igényli.

Emlitettük már hogy a szines és figurális munkák mily hatással vannak az ember hangulatára, csak természetes tehát, hogy az efféle munkák között a szövészetet ajánljuk első sorban. A butorszövetek szebbnél szebb mintái és szinezetei, a különféle Szmirna és Perzsa szőnyegek készitése mind oly dolgok, melyek egyszerü technikájuk mellett is lélekemelők.

Itt van a szövészet más és más ága, melyek mint kézmüipar igen könnyen berendezhetők a fegyházakban. A fejlődésben levő szövő háziparte-lepek pedig igen alkalmasak arra, hogy a kiszabadult fegyenczek letelepedve kenyérkeresethez jussanak.

Korunk kulturális fejlettsége megkivánja a gyakorlati képzettség mellett az elméletet is. E következményeknek pedig csak ugy tehetünk eleget, ha a munka-időt helyesen beosztjuk, ha az esti órákat az elméleti szakoktatás részére használjuk fel, mert csak ugy érhetjük el azt, mit ez iparágnál czélul tüztünk ki, hogy a fegyencz ugy szellemileg, mint fizikailag egész nap foglalkoztatva legyen, akkor nem lesz ideje mellékes és talán káros spekulácziókra.

R. M.

Hol a tankönyv-revizió?

Nagyvárad, szept. 26.

Belátjuk, hogy a még mindig tartó millenáris hangulat legkevésbbé sem alkalmas ilyen kényelmetlen skrupulusoknak a fölelevenitésére, mint a tankönyv-revizió. Belátjuk, hogy ilyen apró-cseprő dolgokkal lábatlankodni akkor, mikor a nemzetnek minden külső és belső erejét a millennium fényének emelésére kell összpontositania, legalább is nagyképü fontoskodásnak, bosszantó együgyüségnek fog l á t s z a n i.

Pedig hát régi dolog, hogy a l á t s z a t csal. Ez a kérdés még most csak kérdés, a gyermekek kérdése, de maholnap problémává mérgesedik, a férfiak problémájává. A mi kulturánknak, sajnos, nem valami fényes pozicziója van az európai kulturák sorában; pedig ez a poziczió, már egy pár évtizeddel ezelőtt is megvolt. Tehát meg volt már

---

ki vele kapcsolatban a k ü l s ő, hogy ugy mondjam f i z i k a i föltételek. Hány kitünő szónok vész el ismeretlenül, mert organumának pl. még a normális ereje sincs meg. Hány bohém véralkat emészti föl magát, mert valami külső ok, vagy a viszonyok mostohasága — sokszor meg tehetségének a korszerütlensége — utjában áll tehetségének megnyilatkozásában. Azokról nem is szólok, a kikről azt szoktuk mondani, hogy pályát tévesztettek, pedig itt-ott többen vannak, mint azok, a kiket a véletlen helyes utra terelt. Messze vezetne a példák folytatása, de hiszen fölösleges is; a mindennapi élet lépten-nyomon összehoz bennünket ilyen elveszett zsenikkel. Bizonyságot tehet róla a szerkesztőségi asztal, illetve papirkosár; ennél a sok kontárnál csak egyetlen egy hajszál hiányzik, az, a mely a komolyat, a szánalmasan nevetségest, a tragikumot a komikumtól elválasztja.

Szinte fölösleges a korszak lángelméiről beszélnem, a kik szerencsés véletlen folytán beleszülettek abba a korba, melynek magaslatáról minden időközre kihatnak. Vagy azokról a nagy szellemekről, a kik századokkal előzték meg korukat (Sokrates, Jézus, Galilei, Lutter, Kepler, Burns Róbert, stb.) mert tehetségük megnyilatkozási ereje kitört a korszellem korlátai közül, s fölülemelte őket koruk látó-határán.

*

Madách nagyon mélyen gondolkodott és mégis tévedhetett; Szabó László néha kissé felületesen gondolkodik és mégis rátalálhat az igazságra, de ebből még nem következik az, hogy Madách tényleg tévedett Szabó Lászlóval szemben.

És én, meg — tudom — nagyon sokan kivülem, Madáchnak fognak igazat adni:

— M i c h e l Angelo sohasem fog s z é k l á b a k a t f a r a g n i!

———

A jukker asszony.

— A „Hétfői Értesitő“ eredeti tárczája. —

Irta: **Mariska.**

Olyan volt, mint egy verőfényes tavaszi napsugár: derült, fényes, mosolygó, bájos; sima kis fekete selymes szoknyája alól apró, csattos czipőbe bujtatott lábai kandikáltak elő, amint a katonazenekar ütemeire mozogtak, rózsaszin, könnyü bőujjas blouzát széles öv szoritotta le, honnan sok-sok kis zsuzsu csilingelt a zene taktusaira, fekete magas keztyüin apró lánczokon kicsi patkó, kicsi ostor, jockey-sapka, kengyelvas, pezsgős-üveg csilingelt, melyre piczi gyöngyökből volt kirakva a »Mum« csábitó neve; rózsaszin selyem sapkáján a püffokat aranyos patkók szoritották le s rövidre nyirott, bodros fekete haja ingerkedve bujkált ki a rózsaszin felhők közül; valóságos jukker-lány volt, amint fenn állt a jury-tribünön, keskenyre összecsavart, hosszu nyelü, ezüst patkó végü ernyőjére támaszkodva, még lélegzetét is vissza fojtva várta, hogy a »Lady« vagy a »Rózsám« jön-e be előbb.

Ő volt a tavasz s közel hozzá állt a nyár!

A hires lócsiszár, hét vármegyére hires, jó kocsis Kelecsényi Ottó, igy látta meg először; meglátta őt s nem nézte a Rózsám vagy Lady jön-e be, de nézte ezt a tavaszi bájos sugarat s érezte, hogy ő a nyár, a forró izzó nyár, érezte, hogy a tavasz után csak a nyár jöhet.

Kelecsényi Ottó szerelmes volt a szép Létay Ilusba, olyan szerelmes, mint csak diákkorában lehetett. Járt a leány után, bolondult utána, ez meg kaczagott, mint egy fehér galamb, s bolondi totta a héját; de azért nem bujt az anyja szárnyai alá, hiszen ugy szerette azt a héját.

Kelecsényi barátai összesugtak: le kell beszélni, ha őt nem, hát a lányt; Pelsőczy Bandi vállalkozott, hogy megmondja Ilusnak, Kelecsényi kártyás, éj-éj után mulat, s ilyenkor nyers, durva.

Meg is mondta; a lány erre azzal felelt, hogy október közepén Kelecsényi Ottónak örök hüséget esküszik.

Sötétzöld loden sima ruhában, vadászkalappal a fején, lépett oltár elé, mint Kelecsényi tréfásan nevezte, a »jukker« lány; nyugodt, boldog mosolylyal jött ki a templomból; az ajtó előtt elbucsuzott az édes anyjától, csak akkor morzsolt szét titokban egy nagy könycseppet, megcsókolta a két bátyját, kezet szoritott minden barátnőjével, ismerősével, aztán apró, ruganyos léptekkel ment a magas kocsihoz; egyik bátyja felsegitette a kocsira, az ura mellé, ki már ott ült, kifogástalan elegán-

akkor, a mikor még nem volt szükség tankönyv-revizióra (micsoda haladás!) — Milyen konkluzióra juthatunk már most ebből.

Mi bizonyos kulturális fokra tudtunk emelkedni két évtizeddel ezelőtt, midőn még nem kellett a tanitás elemi hibájával küzdenünk. Ez alatt a két évtized alatt nem voltunk képesek a mi kulturánkat a nyugoti kultura szinvonalára segiteni, vagyis maradtunk ott, a hol voltunk. Azóta a kulturális elemekben olyan visszaesés történt, mely egyeben kivül tankönnyv-reviziót tett szükségessé. Hogy ez a visszaesés nem jelentkezett a kulturárában is, — pedig ez a látszat ad okot a felsőbb tanhatóságok közönyére — annak igen egyszerü oka van: az a generáczió, mely a dekadens két évtized időszakában nevelkedett föl, még nem vált kulturális tényezővé, illetve még nem vette kezébe a kulturális vezérszerepet. Hogy azonban ennek mielőbb meg kell történnie, azt szintén könnyen be lehet látni.

Az iskola, specziel a középiskola kettős bázisát képezi a mi kulturális életünknek; egyrészt azért, mert rajta ujhodik minden uj geráczióban a kultura, másrészt, mert rajta épül tovább. Ha igy nem állana a dolog, halomra dőlne a mi egész okoskodásunk; de mivel tényleg igy áll, tartunk tőle, hogy valami más fog — ha nem is halomra dőlni, de mindenesetre megrendülni. Ha azonban az illetékes körök intézkekése folytán az egyensuly a kultura alapja és épülete között helyreállana, mi szivesen feladjuk az okoskodást.

A mig azonban ez meg nem történik, hazafiui kötelességünknek tartjuk a tankönyv-reviziónak soron kivüli elintézését szorgalmazni. Igenis, ez nagyon fontos dolog; fontosabb mint minden; a nemzet egyik életfeltétele: a kultura van alapjában fenyegetve. Igaz, hogy az a hiba azon óriási bázis egyetlen kövének szétporladását jelenti, de ennek az egy kőnek utána omolhatik majd az egész épület.

Ezt az ügydarabot ki kell venni a miniszterium papirkosarából. Nem elég volt szóba hozni, szóvá tenni, meg kell azt csinálni is!

Az igérgetésekkel, a mézesmadzagokkal már torkig vagyunk. Wlassics Gyula nagyon kegyelmes, nagyon zseniális miniszter az igéretben, de a megadásban, ugy látszik, ő is csak közönséges emberi képességekkel rendelkezik.

*

A középiskola hiányos kiképzését rendesen a tanárok hibájául szokták betudni. Nem akarjuk most konstatálni, hogy ez nagyon felületes itélkezés; a tanár csak közvetitő állást foglal el a tanuló és a tankönyv között. Hogy érthetőbben fejezzük ki magaukat: a tankönyvnek egy fokkal magasabb niveaun kell állania a diák értelménél. A tanárnak az ebben a magasabb értelemhez mért szövegben foglalt igazságokat le kell vinnie a diák értelméhez. Ezek az igazságok, megértett fogalmak fogják aztán közvetiteni a szöveg megértését.

Ennek a proczedurának egy éven keresztül ugyszólván mindennap való ismétlődése eredményezi természetszerüen az értelem kellő fokozódását. Ennek aztán igy kellene fokozódnia évről-évre, mig végre a középiskola nyolcz éves tanfolyama a tanuló értelmét az egyetemi előadások niveaujára emeli. Azok az előismeretek, a miket a maturusok a közép iskolákban szereztek, mind csak másodlagos értékkel birnak ahhoz képest, hogy ne keljen küzdeniök a felsőbb előadások megértésével.

Könnyü belátni, hogy a középiskolák czélja iiy körülmények között, nem annyira a tanár képességén, mint inkább a tankönyvek következetlen előadásmódján szenved hajótörést.

Ad captum hozunk fel példát; az elsőbeli földrajz a »hegy«-et igy definiálja: „A földfelület elszigetelt kiemelkedése“. Ez nagyon tökéletes meghatározás, egy nyolczadbeli gimnázista, a ki már tudja, mi az az átvitt értelmü »elszigetelés«, mi az a »földfelület» talán meg is fogja érteni, elképzeli magának, de egy elsőbeli semmiféle kommentár utján sem lesz rá képes. — A negyedbeli stilisztikában olyan szép filozófiai meghatározások vannak, hogy a nyolczadbeli is gondolkodóba esik rajtuk. Számtanról, mathematikáról nem is beszélünk; ezek már valóban skandalózusan magasak. Mig az a szegény diák kihámoz valamelyes értelmet azokból a magas szakértekezésekből, alaposan belefájul a feje.

Mi következik már most ebből?

Az, hogy az a földrajz, az a stilisztika, mathematika sth. a kis diákra nézve kinai nyelv lesz, a mivel meg lehet terhelni a memoriát, de a minek az értelemhez rá nézve alig van köze. Ha még ehhez hozzá vesszük, hogy azok a tankönyvek meglehetősen szubjektiv jellegüek, rendszerük egy kissé önkényes, egy kissé következetlen és hiányos, hogy pl. a mathematikai levezetések, nem vetnek számot a diák emlékező tehetségével, s ha mindezeket betetőzi a tanár esetleges hiányos képzése s a legtöbb esetben rossz, következetlen peadagogiája, könnyen fölbecsülhetjük a középiskolai nevelés értékét.

Szó sincs róla, hogy a tankönyvek reviziója egyszerre tökéletessé tenné a közép iskolai nevelést; égető szükség van radikális reformokra is. De mindenesetre volna két nagy eredménye: megmunkálná a talajt a reformoknak, mert, ha az egyik baj megszünt, a többi önkényt előtérbe tolul; megadná az alapot, hogy biztos és elfogulatlan itéletet alkothassunk magunknak a tanárok képességéről.

*

Tudom, akadnak elegen olvasóik között, akik jámbor jóhiszemüséggel azt tanácsolják, hogy, ha nem jó az illető tankönyv, hát használjanak más auktortól. Meghiszem ezt! — de mikor az egyik tizenkilencz, a másik meg egy hijján husz!!! Olyan forma ez a tanács, mint a milyent N. gróf adott éhség idején a panaszkodó földmiveseknek, akik előadták neki, hogy már hetek óta nincs kenyerük.

— Nincs kenyeretek? . . . Szegény fejeteknek! — Hát egyetek zsemlét!

*

A Brózik-Paszlavszky-féle földrajz pl. éppen olyan didaktikai szempontból érthetetlen tudományossággal van megirva, mint a Hunfalvyé vagy akárki másé. A Névy stilisztikája épen olyan szakmunka-vázlat, mint a Dengié és igy tovább.

*

Denique hangsulyozzuk, a mit már egyszer volt alkalmunk hangsulyozni, hogy a tankönyvek revideálásának szüksége körmünkre égett, s annak az oktalan, modern ember-kinzásnak saját kulturális jövőnk érdekében véget kell érnie.

—el—vi—ra.—

Különös igazságszolgáltatás.

Nagyvárad, szept. 26.

Az országos ügyvéd-gyülés Budapesten elérkezett odáig, hogy gyülésén miniszter és államtitkár jelent meg, minek következtében hangoztatták is erősen odafent, hogy függetlenek, hogy nem hajolnak meg a nagy hatalom előtt, hanem azért az esküdtszéki intézménynek a büncselekményre való kiterjesztését, habár törvénynyé válta előtt ellenezték, most mint tulhaladottat, elfogadták.

A hatalom nem vette figyelembe szavaikat, hát megadták magukat az ellenzők.

Most már a tudósok irhatnak könyveket az esküdtszéki intézmény káros és nem káros volta fölött, lármázhatnak éveken át, törhetnek lándzsát számosan, még számosabban, a törvény törvény, irodalom keletkezik mellette, ellene, körülötte, és marad minden a legjavában ugy, ahogy nem kivánta senki, hanem az országos ügyvédi kongresszus nem törődik vele többé.

Nahát törődjék mással.

Az alkalmazásba vett törvényszünet ismét tanitotta az ügyvédeket és a pénzügyminisztert valamire.

A pénzügyminiszternek pénz kell!!

Ez olyan sarkigazság, amit még az ügyvédi kongresszus sem disputálhat le.

A biró urak a törvényszünetben szünetelnek, vagy kiveszik szabadság idejüket.

A pénzügyminiszter keres, kutat, hogy miért nem folyik be pénz a hagyatékokból? Hát kisül, hogy azért nem, mert nem intézi azokat senki.

A biró urak délelőtt, a törvényszüneten és szabadságidőn kivül, tárgyalnak, dr. Plosz Sándor szóbelisége nemcsak a törvényszékekre, hanem a járásbiróságokra is sulyosan nehezedik, délután az itéleteket foglalják irásba, hát nincs idejük egyéb dolgokkal bibelődni.

A birói létszám kevés.

A törvényszünet és a szabadságidő alatt nem dolgozik senki.

Urak és szabadok vagyunk mint az ég madarai, kiknek a Mindenható élelmet is teremtett.

---

cziával tartva a két kapálózó paripa gyeplőjét, édes b Hogan mosolyogva a kicsi asszonyra, amint mellette elhelyezkedett.

Csak egy halk szót szóltak egymáshoz, még egy bucsu-intés az édes anyának, mosoly az ismerősöknek, s Kelecsényi Ottó elrepitette azt az édes, verőfényes, ragyogó bájos tavaszt, mert tavasz után következik a nyár.

*

Sokat jártak be a városba Kelecsényből, de mindig együtt; az asszony igazi jukker aszszony lett; ő hajtott s biztos kézzel kezelte a gyeplőt, mindig rövid ideig voltak benn, csak egy félórát az édes anyjánál, hogy elmondhassa, mily boldog, milyen jó Ottó. Most már nem állt a Kelecsényi fogata óra számra a fogadó előtt, ha be is jött a kaszinóba, mindig olyankor, mikor a felesége az édes anyjánál volt. Ha hivták kártyázni, sohasem ért rá benn maradni, de nem merték heczczelni, valami olyan nyugodt, derüs boldogság ragyogta be férfias szép arczát, mikor egy-egy marasztaló biztatásra azt felelte:

— Igazán sajnálom pajtás, de nem maradhatok, mert vár a feleségem.

Kelecsényi Ottó nyiltan, minden himezéshámozás nélkül kimondja, hogy csak azért nem maradhat, mert a felesége várja.

— De a kaszinó-bálra csak bejöttök? — faggaták tovább a czimborák.

— Hogyne, Ilus akar! Ejnye de jó, hogy eszembe juttattátok, a feleségem megbizott, hogy rendeljek neki tizenegy darab rózsát, meg egy hosszu keztyüt! — Bucsuzik a pajtásoktól s megy Rosenfeldhez a rózsákat s keztyüt megrendelni.

Kelecsényi Ottó keztyüt rendel a feleségének! Ez az ember nagyon boldog lehet, ez az ember nem tudhat nyers, durva lenni, talán már a kártyát sem ismeri.

*

Zugva állott meg a Kelecsényi kocsija a kaszinó bejárata előtt; vigan ugrott le Kelecsényi s már a kicsi »jukker-asszony«-t vette le a magas ülésből, mire a rendezők kirohantak. Ott állt a kis asszony hosszu prémes bundájában, szürke prém-gallérja s kucsmája mellett kaczéran bujkált ki göndör fekete haja. A frakk, klakk és lakkba bujt rendezők néma csodálkozással néztek rá, hát ez a vig, fürge asszony nem bálba jött, mikor ez észrevette ezt a kis zavart, vigan fűzte kezét a Pelsőczi Bandi karja alá, kaczagva követelte, hogy vigye a toilette-szobába, mert ebben a nagy bundában csak nem tánczolhat. Már az olvasóteremben szétnyilt a prémes bunda. Kelecsényi leemelte a kicsi asszony válláról s ott állt a kis »jukker-asszony« fehér, könnyü, elől kissé nyitott ruhájában, a 11 rózsa elszórva vállán, mellén, oldalán, fekete hodros fejét megrázva, ujjait belemeritette az apró göndör tincsek közé, kissé jobban összekuszálta s kész volt a frizura, vigan lebegett be tánczosa karján a terembe, mig az ottmaradtak szinte irigy pillantással néztek utána, a mint azt mondták: aranyos jukker-asszony!

Ez a kicsi jukker-asszony tánczolt egész éjjel fáradhatatlanul, vigan, igazi élvezettel egész hajnalig, akkor az ura bevitte ez olvasó terembe, beültette, egy diván sarkába s ott őrizték a tánczosai, hogy ne tánczoljon többet, de nem is tánczolt volna, hisz Ottó nem akarja.

Már nem volt melege, kipihente magát, nagy fehér selyem sawljába burkolta az ura, ráadta a prémes bundát, kucsmát, felültette a magas ülésre, a kicsi lábakat magas lábzsákba bujtatta s a két tüzes ló ismét elröpitette az aranyos, verőfényes szép nyári sugarat; a frakkos rendezőkön végig futott a hideg, amint a bejárat alatt végig fütyölt a februári hideg szél; irigykedve gondoltak arra a jó meleg bundára, meg a kelecsényi meleg szobákra, ahol mindig nyár van.

*

Februári hideg hajnal volt, Kelecsény csak 25 percznyire van, de a kicsi jukker-asszony már félúton fázott; az ura átölelte, egészen magához vonta, talán ugy nem fog fázni, a két ló repült s még pár percz s otthon voltak a kelecsényi meleg szobákban, ahol mindig nyár van.

Kelecsényi Ottónak februárban is nyár volt, de a szép tavasz rideg telet hozott rá.

A kicsi asszony ekkor a hideg februári hajnalban fázott s azután mindig fázott. Hiába vette az ülébe az ura, takargatta, dédelgette; majd ágyba feküdt, párnákkal volt körül rakva; puha, meleg pehelyyel, de nem tudott felmelegedni, mig egyszer aztán egészen hideg lett; rá borult az ura, forró

A pénzügyminiszter ujra kutat.

Mi annak oka, hogy nem folyik be pénz a hagyatékokból?

Hát kisül, hogy a törvényszünet és a szabadságidő alatt nem dolgozik senki, az a biró, aki szabadságra megy, fel nem jön a birósághoz dolgozni; aki pedig szabadságidőt nem vesz, az nem bolond, hogy a másik birótárs aktáit feldolgozza, gy hát beáll egy nagy pihenés.

A pénzügyminiszter ujra kutat.

Mi annak oka, hogy nem folyik be pénz a hagyatékokból?

Megkapja a választ, rövid és egyszerü.

Nincs, aki azokat feldolgozza.

Az egyszerü megfejtéssel a pénzügyminiszter megelégszik, mert ő nem állithat olyan egyént oda, aki feldolgozza a hagyatékokat.

Jön megint egy nagy pihenés.

A pénzügyminiszter megint kutat.

Mi az oka, hogy nem folyik be pénz a hagyatékokból?

Ekkor aztán megint csak kisül, hogy a hagyatéki ügyek elintézésére megint csak legalkalmasabbak az egerek.

Oh ezek bölcs állatok.

Egyik törvényszéknél egy, a század közepéről ámadt csődügyet alaposan ugy in téztek el, hogy összerágták, az előadóbiró marékkal vitte be az ülésre az aktát.

Persze a csőd mindjárt megszünt.

A Nagyméltóságu igazságügyi miniszter ur yen formán bölcselkedhetik:

Minthogy az ügyvédi kongresszusra országos szükség van; minthogy ha én birákat nevezek ki, azok a munkát elvégzik, minthogy ha a munka elvégezve van nem lesz ügyvédi kongresszus, tehát legyen ügyvédi kongresszus, az ügyek maradjanak hátralékban, birókat nem nevezek ki.

Természetes, hogy a pénzügyminiszter megint kutat.

Mi okból nem folyik be pénz a hagyatékokból?

Ez jellemzi a mi országos igazságügyi mizériánkat, amiken segiteni az egerek vannak hivatva.

Kun Gergely.

A valutakérdés az Egyesült-Államokban.

— szept. 27.

Mióta az Egyesült-Allamok kormányzata a mai formában megalakult, még nem volt oly politikai időszak, amelyben az elnök megválasztása a világkereskedelemmel oly szoros kapcsolatban lett volna s arra oly döntő hatást gyakorolt volna, mint ezuttal.

Tudvalevő, miszerint az Egyesült-Államokban két hatalmas, domináló politikai párt, a republikánus és demokratikus küzd egymással. Évek hosszu sora óta, mely idő alatt az ezüstkérdést bolygatták, mindkét párt versengett egymással az ezüst iránt kifejlett baráti érzelmek nyilvánitásában, de egyik párt sem foglalt határozott állást a független, szabad ezüstverés mellett vagy ellen.

A jelenlegi, a demokrata párt által választott államfő, Cleveland Grove 3 év előtt, midőn az Egyesült-Államok kincstára köteleztetett az államjegyeknek ércczel való beváltására, megkisérlette az összes igényeket aranynyal kielégiteni, azaz az aranyat valutává tenni.

Az eredmény az lőn, hogy az aranykészlet hamar kimerült és kényszeritve volt aranyat kölcsönök kibocsátása utján beszerezni. Mindazonáltal az arany az Egyesült-Államokból folyton kiszivárgott és csak a legutolsó napokban sikerült egy szindikátusnak az aranykiszivárgást a gabona-export mesterséges növelése által megakadályozni, mely müvelet az amerikai gabonaárakban aztán teljes mértékben jutott kifejezésre.

Az Egyesült-Államok pénzügyi helyzete mindinkább zavartabbá vált és a legutolsó 3 ev alatt a deficzit 140 millió dollárt tett ki. Az 1896—97. év kilátásai sem kedvezőbbek az eddigieknél, mivel a nemsokára bekövetkezendő választások izgalmai, továbbá az ország valutájának felette kétséges jövője a kereskedelem és ipar egészséges fejlődése elé nagy akadályokat görditenek.

Hogy tényleg Cleveland politikájának eredménye-e ama nagymérvü gazdasági hanyatlás és demoralizáczió, mely politikáját követte, egész határozottsággal nem állitható; bizonyos azonban az, hogy eme hanyatlás napról-napra növekszik.

Az amerikai nép nagyobb fele határozottan állitja, hogy Cleveland politikája egyedüli okozója eme nagy degeneráczionak és annyira megutálta a demokrata kormányzatot, hogy a republikánus párt győzelme, már rég, mint biztosan bekövetkezendő esemény ál fenn. Anryira megvannak erről győződve a republikánus párt vezérférfiai és ugy elvakitja őket a siker biztos kilátása, hogy a legutolsó nemzetgyülésen letették az addig viselt álarczot és egyenesen kijelentették, hogy ők is az aranyvaluta feltétlen hivei.

Midőn később a demokrata nemzetgyülés összejött, határozottan a szabad és korlátlan ezüstverés mellett nyilatkozott és pedig ugyanazon arány szerint, mint amelyben az ezüst és aranyhoz, az előbbinek 1873-ban történt elértéktelenedése előtt állott, s megtettek elnökjelöltnek egy oly férfiut, ki ezen elveknek feltétlen hive: Byran Villiam-ot.

Ennek folytán az Egyesült-Államokban az arany és ezüst-valuta kérdésének eldöntése kerül sorra.

Ki tudja megmondani, hogy mi lesz az eredmény?

A pártok körülbelül egyforma erősek, de az ezüst párt napról-napra növekszik.

Már most ha a demokrata szabad ezüstverő párt győzedelmeskedik, amennyiben jelöltjét elnökké választja és a kongresszusban többségre jut, mi lesz ennek közvetlen hatása a virágkereskedelemre?

Az eredmény egy az ezüst iránt mutatkozó hirtelen, óriási kereslet lenne, minek folytán az ezüstnek ára emelkednék.

Ha sikerülne egy internáczionális bimmetalista egyezményt kötni, vagy legalább is a nagyobb és főbb államok egy közös értékviszonyt állapitanának meg, ugy lehetségesnek tartanók egy ily kisérlet eredményes voltát. De miután jelenleg ily egyezményre nincs kilátás, egy egyedül álló államnak oda irányuló kisérletét, hogy az ezüst-valutát helyreállitsa, lehetetlennek tartjuk, ha még oly gazdag és hatalmas állam is az, mint az Egyesült-Államok.

Ha a demokrata párt jelöltje, a róla elnevezett védvámtörvény által eléggé ismert Mac Kinley győzedelmeskedik, ugy az Egyesült-Államok megmaradnak ugyan az arany-valuta mellett, de Mc. Kinley érvényre juttatja a véd vámos politikáját és az egész európai kereskedelemre egy időre sulyos csapást mér; bár megvagyunk róla győződve, hogy ez ujabb vámpolitikai kisérlet épp ugy meghiusulna, mint az előbbi.

November 3-án dől el az Egyesült-Államok jövendő valuta és vámpolitikájának és velük együtt egész gazdasági fejlődésének sorsa. Kivánjuk, hogy e döntés az igaz és józan elvek összhangján alapuljon.

Földes Béla.

---

könyeinél csak csókjai voltak forróbbak; beszélt hozzá, szólitgatta, dédelgető nevén hivta vissza, de a kicsi jukker-asszony megfázott, hideg lett, nem hallotta az ő édes urának a hivását.

*

Már a téli-zöld szép fényes levelét is elfedte a hó a kicsi asszony sirján; zimankós deczemberi este ott áll a Kelecsényi fogata a temető kapuja előtt.

Pár percz mulva, havas lábbal jön a szép Kelecsényi Ottó ki a temetőből, barna, sürü szakállába fehér szálakat festett a csikorgó idő, olyan vén, ősz, törődött embernek látszik; elvitte a tavasz a szép daliás, vidám mosolyu Kelecsényi Ottót is; ez nem az, ez nem tudja, mi a vidámság.

A vendéglő kapuja előtt áll meg; bemegy melegedni, Kelecsényben nagyon hideg van, ott soha sincs meleg, soha sincs nyár és nem is lesz többé.

A vad, magányos, téli szél süvöltve rohan át az utczákon; vadul rázza meg a fogadó ólomkarikás, rozzant ablakait, onnan belülről, szürke, füstös, tikkadt levegő tódul ki az ajtón, a mint busan, zokogva felcsendül a czimbalom mellett egy mély, bánatos férfi hang:

Beteg az én rózsám, ágyban fekszik,
Viola-paplannal takarózik,
Kelj fel babám, kelj fel . . .

Előfizetési felhivás.

Nagyvárad, szept. 13.

A jövő hó elsejétől uj előfizetést nyitunk.

A **„Hétfői Értesitő“** egy év óta áll fenn és ezen rövid idő alatt is oly tért hóditott magának, mely páratlanul áll a vidéki hirlapirás történetében.

Ezen kedvező fogadtatás első sorban annak tulajdonitható, hogy lapunk politikával nem foglalkozik, s igy minden pártárnyalatnál joggal helyet kér magának, annyival inkább, mert a társadalmi napi kérdéseket teljesen függetlenül és mindig a legnagyobb alapossággal tárgyalja.

A „Hétfői Értesitő“ e mellett soha sem kereste a szenzácziót; nem hallgatott ugyan el semmit, a mi a közönséget érdekelte, de viszont nem igyekezett minden csekély és a nyilvánosság elé nem is tartozó dolgokból nagy lármát csapni.

A „Hétfői Ertesitő“ mindenkor a méltányosság, a tisztesség és az igazságszeretet álláspontjára helyezkedett, midőn egy vagy más kérdésben véleményt kellett nyilvánitania és nem engedte magát senki által sem befolyásoltatni.

A „Hétfői Értesitő“ miután olyan időben jelenik meg, amidőn más ujság egy sem, hézagpótló organum, mely nemcsak társadalmi, de szakszerü egyéb czikkeivel, eredeti tárczáival is országszerte figyelmet keltett és különösen kitünően szerkesztett sakkrovatával az egész országban elismertté tette magát.

A „Hétfői Értesitő“ táviratai és hirei mindig érdekesek és változatosak és megelőzik az ország összes lapjait.

A „Hétfői Értesitő“ mindamellett igen olcsó, mert negyedévenkint házhoz hordva vagy postán csak egy forint.

Midőn még az olvasó közönség eddig élvezett nagymérvü pártfogását megköszönjük, kérjük lapunk előfizetőit és barátait, hogy a „Hétfői Értesitő“-t ismerőseik körében terjeszteni sziveskedjenek.

Az előfizetési feltételek alább olvashatók:

Szétküldéssel helyben vagy vidékre póstán:

Egy hóra	**40 kr.**
Negyedévre	**1 frt — kr.**
Félévre	**2 frt — kr.**
Egész évre	**4 frt — kr.**

Egyes szám ára 7 kr.

Kiadóhivatal: Kossuth Lajos-utcza (Biharmegyei takarékpénztár épület) hova a hirdetések és az előfizetési dijak küldendők.

A szerkesztőség.

Hirdetmények olcsón felvétetnek. A „Hétfői Értesitő“-ben azért is előnyösebb hirdetni, mert azon napon más hirlap nem jelenik meg, tehát az olvasóközönség nem oszlik meg és a lap egész hétig az olvasó asztalon marad.

A hirdető közönség rendelkezésére bármely perczben szivesen kész a

Kiadóhivatal,
Kossuth Lajos-utcza 19/20

Heti sakkszemle.

Rovatvezető: **Gesztesi Ödön.**

65. feladvány.

Schuster Zsigmond, Budapest.

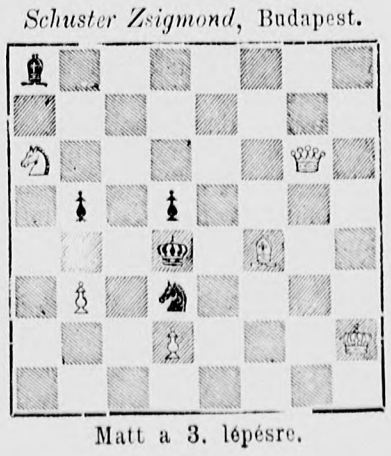

Matt a 3. lépésre.

66. feladvány.

Dr. Mazel Eduárd, Prága

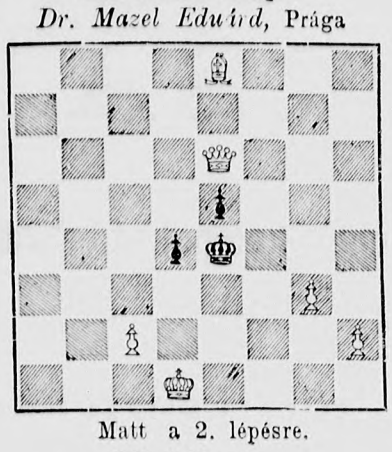

Matt a 2. lépésre.

83. játszma.

Sziciliai játék.

Magyar levelezőverseny.

Exner Győző, (Székesfehérvár.)	*Sütő János*, (Budapest.)
1. e2—e4	**c7—c5**
2. H g1—f3	H b8—c6
3. H b1—c3	e7—e6
4. d2—d4	c5×d4
5. H f3 : d4	H g8—f6
6. a2—a3	F f8—c5
7. H d4 : c6	b7 : c6
8. e4—e5	H f6—d5
9. H c3—e4	V d8—b6
10. c2—c4	H d5—c7
11. b2—b4	F c5—e7
12. F c1—e3	V b6—b8
13. H e4—d6+	K e8—f8
14. F f1—d3	H c7—e8
15. c4—c5	F e7×d6
16. c5×d6	a7—a5
17. 0—0	F c8—a6
18. B a1—b1	F a6 : d3
19. V d1 : d4	a5 : b4
20. a3 : b4	f7—f5
21. b4—b5	c6 : b5
22. B b1 : b5	V b8—d8
23. B b5—b7	sötét föladta.

84. játszma.

Spanyol játék.

Nürnberg 1896. augusztus 7.

Walbrodt	*Teichmann*
1. e2—e4	**e7—e5**
2. H g1—f3	**H b8—c6**
3. F f1—b5	f7—f5
4. F b5 : c6*	d7 : c6

*Legjobb itt d2—d3

5. e4 : f5	e5—e4
6. V d1—e2	F c8 : f5
7. H b1—c3	V d8—e7
8. H f3—d4	F f5—g6
9. 0—0	H g8—f6
10. B f1—e1	0—0—0

Sötét már is jobban áll. Alig lehet e játszmában az óvatos Walbrodtra ráismerni, ki máskor a megnyitásokat oly hibátlanul kezeli.

11. V e2—e3	V e7—e5
12. V e3—h3+	K c8—b8
13. H d4—e2	F f8—c5
14. V h3—g3	V e5 : g3
15. H e2 : g3	B h8—f8
16. H c3—d1	h7—h5
17. h2—h3	h5—h4
18. H g3—f1	H f6—d5
19. a2—a3	F g6—h5
20. H d1—e3	H d5—f4
21. H f1—h2	H f4—e2+
22. K g1—f1	F c5 : e3
23. d2 : e3	H e2 : c1
24. B a1 : c1	B d8—d2
25. f2—f3*	e4 : f3

*Világosnak nincs többé védelme.

26. H h2—g4	F h5 : g4
27. h3 : g4	B d2 : g2
28. B c1—d1	h4—h3
29. B d1—d2	B g2 : d2

Világos föladja.

85. játszma.

Falkbeer csele.

Nürnberg, 1896. augusztus 3.

Charousek.	*Pillsbury.*
1. e2—e4	**e7—e5**
2. f2—f4	**d7—d5**
3. e4 : d5	e5—e4
4. d2—d3	H g8—f6
5. d3 : e4	H f6 : e4
6. V d1—e2	V d8 : d5
7. H b1 - d2	f7—f5
8. g2—g4	F f8—e7
9. F f1—g2	V d5—a5
10. g4 : f5	H e4—f6
11. H g1—f3	0—0
12. 0—0	V a5—c5+
13. K g1—h1	H b8—c6
14. H d2—b3	V c5 : f5
15. H f3—d4	H c6 : d4
16. H b3 : d4	V f5—c5
17. H d4—e6	F c8 : e6
18. V e2 : e6+	K g8—h8
19. F e1—e3	V c5—d6
20. V e6—b3	c7—c6
21. B a1—d1	V d6 - c7
22. F e3—d2	B a8—e8
23. V b3—g3	F e7—d6
24. F d2—c3	B e8—e7

H f6 : h5-re, 25. V g3—g4, H h5 : f4, 26. B d1 : d6 következnék.

25. V g3—h4	H f6 - d5
26. F g2 : d5	c6 : d5
27. V h4—h5	F d6 : f4
28. V h5 : d5	B f8—g8
29. B d1—d4	F f4—e5
30. B d4—c4	V c7 - b8
31. B f1—e1	B g8—d8
32. V d5—c5	F e5—d6
33. B e1 : e7*	F d6 : c5

* Igen szép kombinácziő, mely azonban csak remisre vezet.

34. B e7 : g7	B d8—d1+
35. B g7—g1+	F c5—d4
36. F c5 : d4+	B d1 : d4
37. B c4 : d4	V b8—f8
38. B d4 - d3	V f8—e7
39. h2—h3	h7—h5
40. B d3—g3	V e7—e4+
41. B g1—g2	V e4—e1+
42. B g2—g1	V e1—e4+
43. B g1—g2	V e4—e1+
44. K h1—h2	V e1—e5
45. h3—h4	V e5—f4
46. K h2—g1	V f4 : h4
47. c2—c3	V h4—f4
48. B g3—g5	V f4—e3+
49. K g1—h2	V e3—f3
50. B g2—g3	V f2—e2+
51. K h2—h3	V e2—e6+
52. K h3 - h4	V e6—e4+

Döntetlen.

Felelős szerkesztő és laptulajdonos: **Sarkadi Ignácz.**
Főmunkatárs : **Rácz Mihály.**

Biharmegyei vásárnaptár.

Heti vásárok

Álmosd, szerdán.
Báránd, kedden.
Beél, szerdán.
Belényes, csütörtök.
B.-Ujfalu, csütörtök.
B.-Püspöki,
B.-Böszörmény, csütörtök.
Cséffa, csütörtök.
Csökmő, szombat.
Derecske, csütörtök.
Diószeg, szerda.
Élesd, csütörtök.
Ermihályfalva, csütörtök.
Feketető, hétfő.
Félegyháza, csütörtök.
Hajdu-Bagos, szombat.
Henczida, szerdán.
M.-Keresztes, szerdán.
Kis-Marja, hétfőn.
Komádi, péntek.
Kötegyán, hétfőn.
M.-Cséke, szerdán.
Margitta, pénteken.
Micske, csütörtök.
N.-Bajom, pénteken.
N.-Báród, hétfőn.
N.-Léta, csütörtökön
N.-Szalonta, pénteken.
N.-Várad, kedd és péntek.
Okány, szerda.
Ökrös, kedd.
Piskolt, szerda.
Sarkad, csütörtök.
Szalárd, szerda.
Szent-Jobb, hétfő.
Székelyhid, péntek.
Széplak, kedd.
Tenke, hétfőn.
M.-Telegd, péntek.
Torda, hétfő.
Zsáka, szerda.
Vaskóh, szombat.

Első nagyváradi műszaki kötöde.

Van szerencsém a tisztelt közönség b. tudomására hozni, hogy

műszaki kötődémet

Olaszi Fő-utczáról

KOSSUTH LAJOS utczára

(a biharmegyei takarékpénztárral szemben) helyeztem át, és azt a mai kornak megfelelően **női** és **férfi fehérnemüekkel, rövid** és **kötött**, valamint **férfi kalapokkal** és **divatáruval** berendeztem.

A n. é. közönség és t. vevőim további jóindulatát kérve, **áruim jó minőségével** valamint jutányos áraimnál igyekezni fogok azt továbbra is fenttartani.

Kiváló tisztelettel :

HELD JÓZSEF.

1268 3—3

Hölgyeinknek

ritka alkalom.

NEMES MIHÁLY

kizárólag

kész női felöltők

kereskedő

egy világhirü szőrme gyárostól

szőrme gallérokban

gyári raktárt kapott és ugy valódit, mint utánzottat

feltünő olcsóért árusit el.

Nagyvárad Lévay-ház

Körös-part.

Értesités

a Borszéki borviz kutkezelőségétől.

Van szerencsénk a m. t. közönség szives értésére hozni, hogy a borszéki viz egyedüli főraktárát Biharmegye és Nagyvárad város területére

Kádár és Kiss

czégnek adtuk át, miről tudomást venni és borvizünket továbbá is pártfogásában részesiteni kegyeskedjék.

A borszéki borviz kapható minden füszer- és ásványviz-kereskedésben, valamint az összes vendéglőkben és éttermekben.

Kiváló tisztelettel

Lázár és Verzár,

a borszéki borviz kutkezelősége.

NÁDOR L. és TÁRSA

Nagyvárad, Zöldfa-utcza

ajánlja az őszi és téli évadra a legujabb **vizhatlan gráczi Pichler-kalapokat.**

Legnagyobb raktár olasz, angol és PLESS-kalapokban.

Valódi prágai férfi- és női **bőrkesztyük**, angol kötött **kesztyük.**

Férfi- és fiu fehérnemüek, legujabb nyakkendők.

Illatszerek, pénz- és szivartárczák, esőernyők, sétabotok, valódi email ing- és kézelőgombok,

harisnyák és valódi Jäger-alsók

a legnagyobb választékban és legjutányosabb árban kaphatók.

A legnagyobb czipő- és csizma-raktár.

Férfi-, női-, leány- és gyermek-czipők minden kivitelben a legjutányosabb árakban kaphatók.

Valódi orosz Bagaria vizhatlan csizmák

és legnagyobb raktár Galloschni és bőr Camaschnikban.

1317 1–5

Csizma és czipő-különlegességek mérték szerint a leggyorsabban készittetnek.

FREYBERGER ALBERT

kézimunka, rövidáru és gyermekruha nagy raktára Nagyvárad, főutcza.

!!!! Figyelemre méltó ujdonságok az őszi és téli idényre !!!!

Divat-osztály:

Blousok a legutolsó divat szerint.	Kész reggeli costümök frt 5.50 — 8 frtig *elegáns kivitelben.*
Valentine a legjobb mosó frt 1.90 — 2.20-ig	
Flanel blousok frt 2.50 — 3.50-ig	Bársony blousok frt 2.80 — 7 frtig
Flanel ingek (ujdonság) frt 3.50 — 6 frtig	Selyem Blous különlegességek.
Evoáll blousok elegáns kivitelben frt 3.50 — 6.50-ig	Gyermek-ruhák finom posztóból frt 1.80 — 4.50-ig.

Gyermek fejkötők, sapkák, harisnyák, meleg alsó ruhák minden árban.

Kalap- és ruha-diszekben folytonos ujdonság.

Különös figyelmébe ajánlom a tisztelt vevő közönségnek

kézi-munka raktáramat,

mely fölülmul minden nagyobb város kézi-munka kereskedését és azon kellemes helyzetbe jutottam, hogy

az eddiginél 50%-al olcsóbban árusithatom

raktáromon levő kézimunkákat és hozzávaló anyagokat.

Azon reményben, hogy a tisztelt vevőközönség nem fogja elmulasztani megtekinteni a még eddig nem létezett **kézimunka-ujdonságokat,** maradtam kiváló tisztelettel

1320 1–10

Freyberger Albert.

HONI IPAR!

Megrendelések mérték után is 24 órán belül eszközöltetnek.

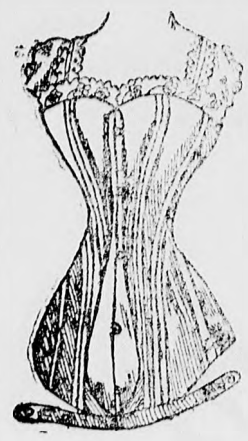

A női szépség

kecsességét és elegánczáját nagyban emeli a jó fűző, különösen, ha oly kitűnő hirü czégtől való, mint

Rosenzweig Róza

Nagyvárad, főutcza, a szinházzal szemben, ahol dus választékban kapható: bécsi, párisi, gummi- és sport, ugyszintén dajkafűző, alkalmi fűző gummirészekkel, valamint nyári- és hasfűző.

Vállfűző (geradehalter) raktáron!

Mindezen fűzők mérték után is készittetnek.

Első magyar orvosilag elismert mű-mellfűző-gyár.

HONI IPAR!

SZANDICZ ADOLF áruháza

NAGYVÁRAD, Bémer-tér.

Most érkezett ujdonságok az 1896. évi őszi idényre.

Bel- és külföldi női ruhaszövetek a legegyszerübbtől a legfinomabb minőségig.

Női Confectio-ujdonságok rendkivüli olcsó áron

u. m. *jaquetek, kabátok, köpenyek, gallérok* stb.

Szőnyegek és függönyök óriási választékban.

OBERLEITHNER E. FIAI világhirü cs. és kir. szab. vászongyárainak egyedüli főraktára.

Kivánatra árjegyzékek és minták bérmentve küldetnek.

Kizárólag

kész női felöltők

gyári raktár

egyedűli jutányos és czélszerü beszerzési forrás

csakis

NEMES MIHÁLY-nál

Köröspart. Nagyvárad, Lévay-ház. Köröspart.

LEBOVITS RUDOLF és Társa

Fő-utcza, a Bartsch-palotával szemben.

A legdivatosabb és legjobb szövetekből kitünő szabásu

férfi-öltönyöket,

felöltőket

a legelegánsabb kivitelben gyorsan és pontosan készitünk saját, modernszerüleg berendezett mühelyünkben.

A legszolidabb, szabott árak.

Minden szezonban gazdag választék

bel- és külföldi szövetekből.

Legjobb

bajor-féle sör

sötét és világos minőségben

márczius 15-től kezdve

nagy üveg 13 krért

kapható:

Steiner M. Albert-nél

N.-Piacz-tér (Knapp-ház.)

Vidéki megrendelések az adó leszámitása mellett gyorsan és pontosan eszközöltetnek.

Alapittatott 1845.

Alapittatott 1845.

NEUMANN M.

férfi- és fiu-ruha telepe.

Kitüntetett több világ- és iparkiállitáson.

Főraktár Bihar-, Szilágy- és Kolozsmegyék részére:

NAGYVÁRADON,

csakis kishidfő, Lévay-palota.

Raktárak:

Budapest.
Muzeum-körut 1.

Bécs,
Kärnthnerstrasse 19.

Továbbá:

Arad, Debreczen, Temesvár, Fiume, Zágráb, Sofia, Klagenfurt, Laibach, Nagy-Becskerek, Ujvidék, Nisch, Eszék, Zára, Pancsova, Serajevo, Trieszt, Kragujevatz.

Mérték utáni megrendelések eszközöltetnek.

Nem tetsző árut készséggel kicserélek,

esetleg az érte fizetett összeget visszatéritem.

Nyomatott Laszky Ármin könyvnyomdájában Nagyváradon.